Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (четвърти състав)

25 февруари 2016 година*

„Преюдициално запитване — Директива 80/987/ЕИО — Сближаване на законодателствата на държавите членки относно закрилата на работниците и служителите в случай на неплатежоспособност на техния работодател — Приложно поле — Дължими вземания за възнаграждения на моряци, полагащи труд на борда на кораб, който плава под флага на трета държава — Работодател, чието седалище съгласно устройствения му акт е в тази трета държава — Трудов договор, за който се прилага правото на същата трета държава — Несъстоятелност на работодателя, обявена в държава членка, в която е действителното му седалище — Член 1, параграф 2 — Приложение, част II, A — Национално законодателство, предвиждащо гаранция за дължимите вземания за възнаграждения на моряци, приложима единствено в случай на изоставянето им в чужбина — Равнище на закрила, което не е равностойно на предвиденото в Директива 80/987“

По дело C-292/14

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Symvoulio tis Epikrateias (Държавен съвет, Гърция) с акт от 5 май 2014 г., постъпил в Съда на 13 юни 2014 г., в рамките на производство по дело

Elliniko Dimosio

срещу

Stefanos Stroumpoulis,

Nikolaos Koumpanos,

Panagiotis Renieris,

Charalampos Renieris,

Ioannis Zacharias,

Dimitrios Lazarou,

Apostolos Chatzisotiriou,

СЪДЪТ (четвърти състав),

състоящ се от: L. Bay Larsen, председател на трети състав, изпълняващ функцията на председател на четвърти състав, J. Malenovský, M. Safjan, A. Prechal (докладчик) и K. Jürimäe, съдии,

* Език на производството: гръцки.

генерален адвокат: P. Cruz Villalón,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

— за гръцкото правителство, от X. Basakou, I. Kotsoni и K. Georgiadis, в качеството на представители,

— за италианското правителство, от G. Palmieri, в качеството на представител, подпомагана от B. Tidore, avvocato dello Stato,

— за Европейската комисия, от M. Patakia и J. Enegren, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 24 септември 2015 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на Директива 80/987/ЕИО на Съвета от 20 октомври 1980 година за сближаване на законодателствата на държавите членки относно закрилата на работниците и служителите в случай на неплатежоспособност на техния работодател (ОВ L 283, стр. 23; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 1, стр. 197).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между Elliniko Dimosio (гръцката държава) и г-н Stroumpoulis, г-н Koumpanos, г-н P. Renieris, г-н C. Renieris, г-н Zacharias, г-н Lazarou и г-н Chatzisotiriou относно вредата, която последните твърдят, че са претърпели вследствие на неправилното транспониране на Директива 80/987 в националното право.

Правна уредба

КООНМП

3 Конвенцията на Организацията на обединените нации по морско право, подписана в Монтего Бей на 10 декември 1982 г. и влязла в сила на 16 ноември 1994 г. (наричана по-нататък „КООНМП“), е ратифицирана от Република Малта и от Република Гърция съответно на 20 май 1993 г. и на 21 юли 1995 г. и е одобрена от името на Европейската общност с Решение 98/392/ЕО на Съвета от 23 март 1998 година за сключване от Европейската общност на Конвенция на Организацията на обединените нации по морско право от 10 декември 1982 година и на Споразумението от 28 юли 1994 година по отношение прилагането на част XI от Конвенцията (ОВ L 179, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 4, том 4, стр. 103).

4 Член 91, параграф 1 от КООНМП гласи:

„Всяка държава установява условията за предоставяне на нейната националност на кораби, за регистрация на кораби на нейна територия и за правото да се плава под нейно знаме. Корабите притежават националността на държавата, под чието знаме имат право да плават. Между държавата и кораба трябва да съществува реална връзка“.

5 Член 92 от КООНМП, озаглавен „[с]татут на корабите“, предвижда в своя параграф 1:

„Корабът плава под знамето само на една държава и освен в изключителните случаи, изрично предвидени в международни договори или в тази конвенция, се подчинява в откритото море на нейната изключителна юрисдикция […]“.

6 Съгласно член 94 от КООНМП, озаглавен „[з]адължения на държавата на знамето“:

„1. Всяка държава осъществява ефективно своята юрисдикция и упражнява контрол върху корабите под нейно знаме в административната, техническата и социалната сфера.

2. По-специално, всяка държава:

[…]

б) осъществява по силата на вътрешното си право своята юрисдикция върху всеки кораб под нейното знаме и върху неговия капитан, офицери и екипаж, що се отнася до административните, техническите и социалните въпроси, засягащи кораба.

[…]“.

Римската конвенция

7 Член 3, параграф 1 от Конвенцията за приложимото право към договорните задължения, открита за подписване в Рим на 19 юни 1980 година (ОВ L 266, 1980 г., стр. 1, наричана по-нататък „Римската конвенция“), гласи:

„Договорът се урежда от избраното от страните право. […]“.

8 Член 6 от Римската конвенция предвижда:

„1. Независимо от разпоредбите в член 3, в трудов договор направеният от страните избор на право не може да има за резултат лишаването на работника или служителя от защитата, която му осигуряват повелителните норми на правото, което би било приложимо, при липса на избор, по силата на параграф 2 от настоящия член.

2. Независимо от разпоредбите на член 4, трудовият договор, при липса на избор в съответствие с член 3, се урежда:

а) от правото на държавата, в която работникът или служителят, в изпълнение на договора, обичайно осъществява своята работа в изпълнение на договора, дори ако е временно нает в друга държава; или

б) ако работникът или служителят не извършва обичайно своята работа в една и съща държава, от правото на държавата, в която се намира мястото на дейност на работодателя, който го е нает,

освен ако от обстоятелствата като цяло е видно, че трудовият договор е в по-тясна връзка с друга държава, в който случай договорът се урежда от правото на тази държава“.

9 Член 10 от посочената конвенция, озаглавен „[о]бхват на приложимото право“, предвижда в своя параграф 1:

„Приложимото към договора право по силата на членове от 3 до 6 и на член 12 от настоящата конвенция урежда по-специално:

а) тълкуването му;

б) изпълнението на задълженията, които той поражда;

в) в рамките на правомощията, предоставени на съда от неговия процесуален закон, последиците от пълното или частичното неизпълнение, включително оценка на вредите, доколкото тя се урежда от правни норми;

г) различните начини на погасяване на задълженията, както и давността и изгубването на правата поради изтичане на срок;

д) последиците от нищожността на договора“.

Директива 80/987

10 Както правилно отбелязва запитващата юрисдикция, с оглед на периода от време, в който са се развили разглежданите в главното производство факти, следва да се вземат предвид разпоредбите на Директива 80/987 в редакцията ѝ, преди да бъде изменена с Директива 2002/74/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 септември 2002 г. (JO L 270, стр. 1). Междувременно Директива 80/987 е отменена и заменена с Директива 2008/94/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 22 октомври 2008 година относно закрилата на работниците и служителите в случай на неплатежоспособност на техния работодател (ОВ L 283, стр. 36).

11 Съображения от първо до четвърто от Директива 80/987 гласят:

„като има предвид, че са необходими разпоредби за закрила на работниците и служителите в случай на неплатежоспособност на работодателя, в частност, за да се гарантира изплащането на дължимите им вземания, като се отчита необходимостта от балансирано икономическо и социално развитие в Общността;

като има предвид, че продължават да съществуват различия между държавите членки по отношение на степента на закрила на работниците и служителите в тези случаи; като има предвид, че усилията следва да бъдат насочени към намаляване на тези различия, тъй като те могат да имат пряко въздействие върху функционирането на Общия пазар;

като има предвид че за тази цел сближаването на законодателствата в тази област трябва да се насърчава, като в същото време се запазва постигнатият напредък по смисъла на член 117 от Договора;

като има предвид, че пазарът на труда в Гренландия се различава съществено от този в другите райони на Общността поради географското положение и настоящата структура на работните места там“.

12 Член 1 от тази директива предвижда:

„1. Настоящата директива се прилага за вземания на работниците и служителите, произтичащи от трудови договори или от трудови правоотношения, и съществуващи срещу работодатели, които се намират в състояние на неплатежоспособност по смисъла на член 2, параграф 1.

2. Държавите членки по изключение могат да изключат от приложното поле на настоящата директива вземанията на някои категории работници или служители поради специалния характер на трудовия договор или на трудовото правоотношение, или поради наличието на други форми на гаранция, осигуряващи на работниците или служителите закрила, равностойна на тази, която произтича от настоящата директива.

Категориите работници или служители, посочени в първата алинея, са изброени в приложението.

3. Настоящата директива не се прилага по отношение на Гренландия. Това изключение се преразглежда при настъпването на промяна в структурата на работните места в този район“.

13 Изброяването, съдържащо се в част II от приложението към посочената директива, се отнася до „работниците и служителите, обхванати от други форми на гаранция“. По отношение на Република Гърция изброяването включва „[е]кипажите на морските плавателни съдове“.

14 Член 2 от Директива 80/987 гласи:

„1. По смисъла на настоящата директива се приема, че работодател е в състояние на неплатежоспособност:

а) когато е поискано откриването на процедура, предвидена от законовите, подзаконовите и административните разпоредби на съответната държава членка, която засяга имуществото на работодателя и цели колективното удовлетворяване на кредиторите, и която позволява да се разгледат вземанията по член 1, параграф 1,

и

б) когато органът, който е компетентен съгласно споменатите законови, подзаконови и административни разпоредби:

— е решил да открие процедурата или

— е установил, че предприятието или дейността на работодателя е окончателно прекратена и че наличното имущество е недостатъчно за основателното откриване на процедурата.

2. Настоящата директива не засяга националното право по отношение на определянето на понятията „работник или служител“, „работодател“, „заплащане“, […]“.

15 Член 3 от тази директива предвижда, че „[д]ържавите членки приемат необходимите мерки, така че гарантиращи институции […] да осигурят изплащането на дължимите вземания на работници или служители, които произтичат от трудови договори или от трудови правоотношения и се отнасят до заплащане за периода, предшестващ определена дата“.

16 Съгласно член 5 от посочената директива:

„Държавите членки определят условията и реда за организацията, финансирането и работата на гарантиращите институции, като в частност спазват следните принципи:

[…]

б) работодателите трябва да участват във финансирането, освен ако то не е напълно осигурено от държавните органи;

в) задължението на гарантиращите институции за плащане съществува независимо от изпълнението на задължението за участие във финансирането“.

Гръцкото право

17 Със Закон 1836/1989 и с Президентски указ 1/1990 (FEK A’ 1), приет съгласно разпоредбите на този закон, се цели транспонирането на Директива 80/987.

18 Член 29 от Закон 1220/1981 за допълване и изменение на законодателството относно управителния орган на пристанище Пирея (A’ 296 FEK A’ 296) гласи:

„1. В случай на изоставяне в чужбина на гръцки моряци, наети на работа на кораби, плаващи под гръцки флаг или на чуждестранни кораби, сключили споразумение с Моряшкия пенсионен фонд [„Naftiko Apomachiko Tameio“], ако собственикът на кораба не спазва разпоредбите, приложими в областта на изплащането на заплати и осигуряването на храна:

a) Моряшкият пенсионен фонд изплаща от своя фонд „Заболяване и безработица“ сума в размер до три месечни възнаграждения върху дължимите основни заплати и надбавки, определени в колективните трудови договори;

b) репатрирането на ползващите се лица се осигурява от Моряшкия център съгласно приложимите разпоредби и срещу заплащането на минимална сума за пътни разноски.

[…]

2. Предвидената в предходния параграф процедура не е задължителна за моряка и той може да предпочете да се запази действието на договора му; ако обаче морякът е получил сумата на разноските за репатриране или е приел предложения билет, договорът за наемането му на работа се прекратява по право „поради изоставянето на моряка в чужбина от собственика на кораба“ […]

[…]

5. Заплащането на предвидената в параграф 1 сума води до погасяване на съответните вземания, произтичащи от трудовия договор; евентуално дължимият остатък се заплаща на ползващите се лица от техния работодател или от лицата, носещи отговорност заедно с него.

[…]“.

Спорът по главното производство и преюдициалните въпроси

19 На 14 юли 1994 г. ответниците по главното производство — гръцки моряци, пребиваващи в Гърция, сключват договори в Пирея (Гърция) с дружество Panagia Malta Ltd (наричано по-нататък „Panagia Malta“), чието седалище съгласно устройствения му акт е във Валета (Малта), по силата на които договори са наети на работа на кораб за туристически пътувания, който плава под малтийски флаг и е собственост на посоченото дружество. В договорите се съдържа клауза, съгласно която по отношение на ответниците се прилага малтийското право.

20 Корабът е трябвало да бъде временно нает през летния сезон на 1994 г., но от септември 1992 г. е спрян на пристанище Пирея поради възбрана. Тъй като след наемането на работа на ответниците по главното производство те не са получили възнаграждението си за периода, през който са останали на посочения кораб в очакване на посоченото временно наемане на кораба, което в крайна сметка не е осъществено, на 15 декември 1994 г. те са поискали разваляне на договорите им.

21 С решение 1636/1995 Monomeles Protodikeio Peireos (Първоинстанционен съд, Пирея, състав от един съдия) осъжда Panagia Malta да заплати на ответниците по главното производство сумите, заедно с лихвите, съответстващи на тяхното възнаграждение, на разходите им за храна на кораба, на надбавката при отпуск и на обезщетението при уволнение.

22 След налагане на нови възбрани, на 7 юни 1995 г. корабът е продаден на търг. През същата година Panagia Malta е обявено в несъстоятелност от Polymeles Protodikeio Peireos (Първоинстанционен съд, Пирея). Въпреки че са предявили вземанията си, тъй като все още е липсвало достатъчно ликвидно имущество, ответниците изобщо не са получили плащания в рамките на посоченото производство по несъстоятелност.

23 Тогава те се обръщат към Агенцията по заетостта (Organismos Apascholisis Ergatikou Dynamikou), за да се ползват от закрилата на работниците срещу неплатежоспособност на работодателя. Тази закрила им е отказана, с мотива че в качеството си на моряци, ползващи се от гаранции под друга форма, те не попадат в приложното поле на Директива 80/987, нито в това на Президентски указ 1/1990.

24 На 11 октомври 1999 г. завеждат дело пред Diokitiko Protodikeio Athinon (Първоинстанционен административен съд, Атина) за ангажиране на отговорността на гръцката държава, тъй като не е осигурила на морските екипажи в съответствие с Директива 80/987 достъп до гарантираща институция или, при липса на такава, закрила, равностойна на тази, която произтича от същата директива.

25 Тъй като посочената юрисдикция не уважава исканията им, ответниците по главното производство обжалват това решение. С решение 1063/2005 Dioikitiko Efeteio Athinon (Апелативен административен съд, Атина) отменя посоченото решение, като приема, от една страна, че Директива 80/987 е приложима в конкретния случай, тъй като Panagia Malta упражнява дейност в Гърция, държава, в която се намира действителното ѝ седалище, и разглежданият кораб плава под удобен флаг. От друга страна, апелативният съд счита, че при транспонирането на Директива 80/987 в националното право гръцката държава ненадлежно е пропуснала да гарантира на наетите работници, каквито са ответниците в главното производство, предвидената в тази директива закрила. В това отношение посочената юрисдикция е приела по-специално, че противно на изискването по член 1, параграф 2 от посочената директива, член 29 от Закон 1220/1981 не предоставя на заинтересованите лица закрила, равностойна на тази, която произтича от същата директива.

26 Гръцката държава подава касационна жалба срещу посоченото решение пред Symvoulio tis Epikrateias (Държавен съвет).

27 Запитващата юрисдикция счита, че тази жалба повдига въпроси относно тълкуването на правото на Съюза. В това отношение тя се позовава по-специално на членове 91, 92 и 94 от КООНМП и на международното обичайно право, което отразявали тези разпоредби, както и на решение Poulsen и Diva Navigation (C-286/90, EU:C:1992:453), в което Съдът е приел по-специално, че по силата на международното право един кораб има по принцип само една националност, а именно тази на държавата, в която е регистриран, така че държава членка не може да третира като плаващ под нейния флаг кораб, който вече е регистриран в трета държава, позовавайки се на обстоятелството, че корабът има съществена връзка с тази държава членка.

28 При тези условия Symvoulio tis Epikrateias (Държавен съвет) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Трябва ли разпоредбите на Директива 80/987 на Съвета да се тълкуват в смисъл, че моряците от държава членка, наети на работа на кораб, плаващ под флага на трета държава спрямо Европейския съюз, за вземанията, които имат към дружеството собственик на кораба, чието седалище съгласно устройствения му акт е територията на тази трета държава, но действителното му седалище е в посочената държава членка, което именно поради действителното му седалище в тази държава членка е обявено в несъстоятелност от съд на същата държава съгласно нейното право, могат да се ползват от предоставяната от посочената директива закрила с оглед на преследваната от тази директива цел, независимо от обстоятелството, че трудовите договори се уреждат от правото на третата държава и държавата членка не може да изиска от собственика на кораба, по отношение на който не се прилага нейната правна уредба, да участва във финансирането на гарантиращата институция?

2) Трябва ли да се счита за равностойна закрила по смисъла на Директива 80/987 предвиденото в член 29 от Закон 1220/1981 изплащане от Моряшкия пенсионен фонд на сума в размер до три месечни възнаграждения за основни заплати и обезщетения, определени в действащите колективни споразумения, в полза на гръцки моряци, наети на работа на кораб, плаващ под гръцки флаг, или на кораб, сключил споразумение с този фонд, изплащане, предвидено в посочения член само в случай че тези моряци са били изоставени в чужбина?“.

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

29 С първия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали Директива 80/987 трябва да се тълкува в смисъл, че освен при евентуално прилагане на член 1, параграф 2 от тази директива пребиваващите в държава членка моряци, наети на работа в тази държава от дружество, чието седалище съгласно устройствения му акт е в трета държава, но действителното му седалище е в посочената държава членка, като работници на борда на кораб на същото дружество за туристически пътувания, който плава под флага на тази трета държава, въз основа на трудов договор, в който се посочва като приложимо правото на същата трета държава, трябва, след като това дружество е обявено в несъстоятелност от юрисдикция на съответната държава членка съобразно с нейното право, да могат да се ползват от предвидената в посочената директива закрила, що се отнася до дължимите вземания за възнаграждения, които те имат спрямо същото дружество.

30 Необходимо е да се припомни, че съгласно постоянната съдебна практика Директива 80/987 преследва социална цел, която се състои в това да гарантира минимална закрила на всички работници и служители на равнището на Съюза в случай на неплатежоспособност на

работодателя чрез изплащането на дължимите вземания, които произтичат от трудови договори или от трудови правоотношения и се отнасят до възнаграждението за определен период (вж. по-специално решения Maso и др., C-373/95, EU:C:1997:353, т. 56; Walcher, C-201/01, EU:C:2003:450, т. 38, както и Tümer, C-311/13, EU:C:2014:2337, т. 42). В този контекст Съдът многократно е подчертавал, че вземанията за възнаграждения са от много голямо значение за заинтересованите лица (вж. по-специално решение Visciano, C-69/08, EU:C:2009:468, т. 44 и цитираната съдебна практика).

31 В това отношение Директива 80/987 предвижда по-специално специфични гаранции за изплащането на подобни дължими вземания (вж. решение Francovich и др., C-6/90 и C-9/90, EU:C:1991:428, т. 3).

32 Що се отнася до определянето на ползващите се от посочените гаранции лица, следва да се припомни, че съгласно член 1, параграф 1 от Директива 80/987 тя се прилага за вземанията на работниците и служителите, произтичащи от трудови договори или от трудови правоотношения и съществуващи срещу работодатели, които се намират в състояние на неплатежоспособност по смисъла на член 2, параграф 1 от нея. Член 2, параграф 2 от тази директива препраща към националното право за определянето на понятията „работник и служител“ и „работодател“. Накрая, параграф 2 на посочения член 1 предвижда, че държавите членки могат по изключение и при определени условия да изключат от приложното поле на Директивата определени категории работници и служители, изброени в приложението към нея (решение Francovich и др., C-6/90 и C-9/90, EU:C:1991:428, т. 13).

33 Както е приел Съдът, от тези разпоредби следва, че едно лице попада в приложното поле на Директива 80/987, от една страна, ако има качеството на работник или служител по силата на националното право и за него не се отнася някое от изключенията, предвидени в член 1, параграф 2 от тази директива, и от друга страна, ако работодателят на това лице се намира в състояние на неплатежоспособност по смисъла на член 2, параграф 1 от посочената директива (вж. в този смисъл Francovich и др., C-6/90 и C-9/90, EU:C:1991:428, т. 14).

34 Относно последното условие от текста на член 2, параграф 1 от Директива 80/987 следва, че за наличието на подобно състояние на „неплатежоспособност“ се изисква, първо, законовите, подзаконовите и административните разпоредби на съответната държава членка да предвиждат процедура, която засяга имуществото на работодателя и цели колективното удовлетворяване на кредиторите, второ, в рамките на тази процедура да се даде възможност да се вземат предвид вземанията на наетите работници, произтичащи от трудови договори или от трудови правоотношения, трето, да е поискано започване на процедурата, четвърто, компетентният по силата на посочените по-горе национални разпоредби орган да е решил да започне процедурата или да е констатирал окончателното закриване на предприятието или обекта на работодателя, както и недостатъчността на разполагаемия му актив за обосноваване на започването на процедурата (вж. решение Francovich, C-479/93, EU:C:1995:372, т. 18).

35 От друга страна, що се отнася до качеството на работник или служител, следва да се припомни, че съгласно практиката на Съда член 2, параграф 2, първа алинея от Директива 80/987 трябва да се тълкува с оглед на социалната цел на тази директива, припомнена в точка 30 от настоящото решение, поради което държавите членки не могат по свое желание да определят понятието „работник и служител“ по начин, който да заплашва социалната цел на посочената директива, и че така свободата на преценка, с която държавите членки разполагат в това отношение, е ограничена от социалната цел, която те са длъжни да спазват (решение Tümer, C-311/13, EU:C:2014:2337, т. 42 и 43).

36 Що се отнася до делото по главното производство, следва да се отбележи, от една страна, че няма спор, че съгласно гръцкото право наетите на работа по договор моряци като тези в главното производство имат качеството на наети работници.

37 От друга страна, от акта за преюдициално запитване следва, че с решение на гръцка юрисдикция Panagia Malta е обявено в несъстоятелност. От посочения акт е видно също, че макар да са предявени в производството, по което е обявена несъстоятелността, вземанията за възнаграждения на ответниците в главното производство не са могли да бъдат удовлетворени поради липса на ликвидни имуществени активи.

38 Предвид изложеното по-горе е безспорно, освен ако при проверка не се установи друго, което е предмет на втория преюдициален въпрос, а именно дали работници като тези по главното производство не са изключени от приложното поле на Директива 80/987 в качеството им на работници, ползващи се от други форми на гаранция по смисъла на член 1, параграф 2 от тази директива, че в случая са изпълнени другите две изисквания, припомнени в точка 33 от настоящото решение, обуславящи съгласно Директива 80/987 качеството на ползващо се от закрила лице, така че подобни работници трябва по принцип да могат да се ползват от тази закрила.

39 Противно на твърдението на Европейската комисия, предвидената в Директива 80/987 гаранция на вземанията за възнаграждения трябва да се прилага, впрочем независимо от това в какви морски води (териториално море или изключителна икономическа зона на държава членка или на трета държава или още открито море) плава в крайна сметка корабът, на който работят ответниците по главното производство.

40 Неправилно посочената институция смята, че от решения Mosbæk (C-117/96, EU:C:1997:415) и Everson и Barrass (C-198/98, EU:C:1999:617) може да се направи изводът, че от тази гаранция не следва да се ползват наетите работници, намиращи се в положение като това на ответниците в главното производство, при условие че упражняват дейността си на гръцка територия.

41 Всъщност в първото от тези решения Съдът е приел, че при неплатежоспособност на работодател, установен в държава членка, различна от тази, на територията на която работникът пребивава и упражнява своята дейност като заето лице, компетентна за изплащането на вземанията на работника за възнаграждения е по принцип гарантиращата институция по мястото на установяване на работодателя, който по общо правило участва във финансирането на институцията (вж. в този смисъл решение Mosbæk, C-117/96, EU:C:1997:415, т. 24 и 25). Във второто решение Съдът уточнява, че положението обаче е различно, когато работодателят разполага с няколко обекта в различни държави членки, в който случай, за да се определи компетентната гарантираща институция, следва да се вземе предвид наред с мястото на установяване и мястото на упражняване на дейност от работниците като допълнителен критерий (решение Everson и Barrass, C-198/98, EU:C:1999:617, т. 22 и 23).

42 Следва обаче да се отбележи, че тези две решения, които се отнасят до положения, при които гарантиращите институции на две държави членки изглеждат a priori компетентни, за да осигурят изплащането на дължимите вземания на наети работници, не могат да обосноват защитаваната от Комисията теза. Всъщност отговорите, дадени от Съда в посочените решения, по никакъв начин не предопределят отговора на въпроса дали когато работодател, чието действително седалище е в държава членка, е нает работници, пребиваващи в същата, за да извършват дейност на кораб, към дължимите вземания, които те евентуално имат спрямо работодателя, трябва да се прилага предвидената в Директива 80/987 закрила, след като последният е в неплатежоспособност. По-специално въз основа на тази съдебна практика изобщо не може да се ограничи посочената закрила в зависимост от статута на посочените морски пространства с оглед на международното право.

43 От друга страна, в отговор на въпросите на запитващата юрисдикция е необходимо да се уточни, че на съдържащата се в точка 38 от настоящото решение преценка по никакъв начин не оказват влияние особеностите, упоменати във въпроса на посочената юрисдикция съответно относно факта, че разглежданите в главното производство трудови договори се уреждат от правото на

трета държава, обстоятелството, че корабът, на който работят ответниците по главното производство плава под флага на тази трета държава, факта, че седалището на този работодател съгласно устройствения му акт е в същата трета държава, или още обстоятелството, че съответната държава членка не е в състояние да изисква от подобен работодател да участва във финансирането на гарантиращата институция по член 3, параграф 1 от Директива 80/987.

44 На първо място, що се отнася до договорната клауза, съгласно която разглежданите в главното производство договори се уреждат от правото на трета държава, следва да се припомни, че искането на нает работник до гарантираща институция за изплащане на равностойността на дължимите вземания за възнаграждения трябва да се разграничава от искането на такъв работник срещу работодателя в неплатежоспособност за получаване на плащането по тези вземания (вж. в този смисъл решение Visciano, C-69/08, EU:C:2009:468, т. 41).

45 Както правилно посочва Комисията, правна уредба като разглежданата в главното производство, уреждаща условията, при които държава членка гарантира поемането на дължимите вземания за възнаграждения вследствие на неплатежоспособността на работодател, няма за цел да регламентира договорното правоотношение между работника и работодателя.

46 Следователно, противно на твърдението на гръцкото правителство, подобни условия и подобно искане за поемане на дължимите вземания от гарантираща институция не попадат в обхвата на приложимото към договора право по смисъла на член 10 от Римската конвенция.

47 На второ място, относно обстоятелството, от една страна, че корабът, на който упражняват дейност ответниците в главното производство, плава под флага на трета държава, и обстоятелството, от друга страна, че седалището на работодателя съгласно устройствения му акт е в същата трета държава, необходимо е да се подчертае, първо, че както бе припомнено в точки 32 е 33 от настоящото решение, изискванията, които обуславят съгласно Директива 80/987 качеството на лице, ползващо се от въведената с нея закрила, се отнасят основно до качеството му на работник или служител и до обстоятелството, че спрямо работодателя се провежда процедура за колективно удовлетворяване на кредиторите в съответствие с действащите разпоредби в държава членка.

48 В замяна на това от разпоредбите на тази директива и по-специално от член 1 от нея, който ограничава приложното ѝ поле, не следва, че мястото на седалището на работодателя съгласно устройствения му акт или флагът, под който плава корабът, на който са наети работниците, трябва да съставляват критерии, в зависимост от които се провежда посоченото ограничаване.

49 По-конкретно не могат да се приемат доводите на гръцкото правителство, че от член 1, параграф 3 Директива 80/987, който предвижда, че тя не се прилага за Гренландия, се заключавало, че посочената директива се прилага само при наличието на трудови правоотношения, при които се полага труд на територията на Съюза, а не когато се полага труд на кораб, плаващ под флага на трета държава.

50 Всъщност неприложимостта на Директива 80/987 се обяснявала, видно от четвърто съображение от нея, с обстоятелството, че пазарът на труда в Гренландия, поради географското положение и професионалните структури на този район, бил напълно различен към тогавашния момент от този на други райони от Общността. Тази неприложимост обаче е без значение за отговора на въпроса дали положението на моряците, пребиващи в държава членка, които са наети в тази държава на работа на кораб, плаващ под флага на трета държава, от дружество, чието действително седалище е в същата държава членка, е обхванато от пазара на труда в посочената държава членка.

51 Не могат да се приемат и доводите на италианското правителство, че обстоятелството, че първо съображение от Директива 80/987 се отнася до необходимостта от балансирано икономическо и социално развитие в Общността, можело да доведе до извода, че вземанията за възнаграждения на подобни работници спрямо подобен работодател би трябвало да бъдат изключени от приложното поле на въведената с тази директива закрила. Всъщност е достатъчно да се отбележи, че при обстоятелствата по главното производство, припомнени в точка 50 от настоящото решение, изобщо не е ясно по каква причина подобна закрила не би могла допринесе изпълнението на тази цел за балансирано икономическо и социално развитие или би била в несъответствие с нея.

52 Второ, не може да се приеме тезата на гръцкото правителство, че вследствие на обстоятелството, че съответният кораб плава под флага на трета държава, и на факта, че седалището на работодателя съгласно устройствения му акт е в същата трета държава, разглежданото в главното производство положение като цяло не попада в приложното поле ratione loci на правото на Съюза, доколкото последното не се прилага за трети държави.

53 В това отношение следва да се припомни, че съгласно постоянната съдебна практика единствено обстоятелството, че даден работник упражнява своята дейност извън територията на Съюза, е недостатъчно, за да отклони приложението на разпоредбите от правото на Съюза относно свободното движение на работници, когато с трудовото правоотношение се запазва достатъчно тясна връзка с територията на Съюза (вж. по-специално решение Bakker, C-106/11, EU:C:2012:328, т. 28 и цитираната съдебна практика).

54 Относно делото по главното производство следва да се отбележи, че трудовото правоотношение между ответниците по главното производство и техния работодател е свързано в няколко аспекта с територията на Съюза. Всъщност посочените ответници са сключили трудов договор на територията на държава членка, в която пребивават, с работодател, чиято неплатежоспособност е обявена впоследствие от юрисдикция на посочената държава членка, с мотива че работодателят упражнява дейност в посочената държава членка и там се намира действителното му седалище.

55 Що се отнася обаче до гаранцията, въведена с Директива 80/987 в тежест на държавите членки, и по-специално предвид социалната цел на същата директива, припомнена в точка 30 от настоящото решение, тези обстоятелства свидетелстват за наличието на достатъчно тясна връзка между съответните трудови правоотношения и територията на Съюза.

56 Трето, тъй като в своя акт запитващата юрисдикция се е позовала на членове 91, 92 и 94 от КООНМП, както и на решение Poulsen и Diva Navigation (C-286/90, EU:C:1992:453), и същевременно гръцкото правителство поддържа, че от посочените разпоредби, тълкувани с оглед на тази съдебна практика, следва, че последните щяха да бъдат нарушени, ако Директива 80/987 трябваше да се тълкува в смисъл, че от въведената с нея закрила се ползват работници, наети от дружество, чието седалище съгласно устройствения му акт е в трета държава, на кораб, плаващ под флага на същата трета държава, трябва да се направят следните уточнения.

57 След като в точка 13 от решение Poulsen и Diva Navigation (C-286/90, EU:C:1992:453) е припомнил, че по силата на международното право един кораб има по принцип само една националност, а именно тази на държавата, в която е регистриран, в точка 16 от посоченото решение Съдът е постановил, че при това положение с оглед на прилагането на член 6, параграф 1, буква б) от Регламент № 3094/86 на Съвета от 7 октомври 1986 г. за утвърждаване на някои технически мерки за опазването на рибните ресурси (ОВ L 288, стр. 1) кораб, който е регистриран в трета държава, не може да се третира като притежаващ националността на държава членка, с мотива че има съществена връзка с тази държава членка.

58 В същото решение, след като е отбелязал, че приложимото към дейността на екипажа право зависи не от гражданството на членовете на този екипаж, а от държавата, в която е регистриран корабът, и евентуално от морската зона, в която се намира този кораб, Съдът същевременно е приел, че посоченият член 6, параграф 1, буква б) не може да бъде приложен спрямо капитана и другите членове на екипажа само по съображението, че те са граждани на държава членка (вж. решение Poulsen и Diva Navigation, C-286/90, EU:C:1992:453, т. 18 и 20).

59 Накрая, след като е подчертал, че посоченият член 6, параграф 1, буква б) не може да бъде приложен към кораб, регистриран в трета държава, първо, когато се намира в открито море, доколкото там за подобен кораб се прилага по принцип само законът на държавата на знамето, второ, когато плава в изключителната икономическа зона на държава членка, тъй като там той притежава свобода на корабоплаване, нито, трето, когато преминава през териториалните води на държава членка, доколкото тогава се ползва от правото на мирно преминаване, Съдът същевременно е приел, че към кораба може да се приложи подобна разпоредба, когато се намира във вътрешните води или по-специално в пристанище на държава членка, където той по принцип се намира под пълната юрисдикция на тази държава (вж. решение Poulsen и Diva Navigation, C-286/90, EU:C:1992:453, т. 22—29).

60 Следва обаче да се припомни, че член 6, параграф 1, буква б) от Регламент № 3094/86 предвижда, че дори когато са уловени във води, които не са под суверенитета или юрисдикцията на държавите членки, някои видове риби не могат да се задържат на борда, нито се трансбордират, разтоварват, превозват, съхраняват, продават, излагат или предлагат за продажба, а трябва да се върнат незабавно в морето.

61 За разлика от Регламент № 3094/86 Директива 80/987 е насочена не към регламентирането на дейност, извършвана чрез кораб от екипаж, намиращ се на борда му, като улова, съхраняването, превоза, разтоварването или продажбата на рибни ресурси, а само към уреждането на задължение за всяка държава членка да гарантира на работниците и по-специално на тези, които вече са наети на работа на борда на кораб, изплащането на дължимите им вземания за възнаграждения, след като неплатежоспособността на работодателя им е била обявена в тази държава членка.

62 В това отношение обаче е видно, че международното публично право не съдържа правила, вследствие на които възможността за въвеждане на подобен гаранционен механизъм да се запазва само за държавата, под чийто флаг плава корабът, като подобна възможност да се изключва по-специално по отношение на държава, на чиято територия се намира действителното седалище на работодателя, чиято неплатежоспособност е установена по този начин от юрисдикция на тази държава.

63 Това се отнася по-специално за член 92, параграф 1, както и за член 94, параграф 1 и параграф 2, буква б) от КООНМП, към които препраща запитващата юрисдикция, или за по-ранните обичайни правила, който евентуално са намерили отражение в тези разпоредби.

64 Всъщност член 92, параграф 1 от КООНМП е свързан с изключителната юрисдикция, която има в „открито море“ дадена държава членка, по отношение на плаващите под нейния флаг кораби.

65 От друга страна, от член 94, параграф 1 и параграф 2, буква б) от КООНМП е видно, че всяка държава упражнява ефективно своята юрисдикция и своя контрол в административната, техническата и социалната област по отношение на плаващите под нейния флаг кораби, както и спрямо капитана, офицерите и екипажа, що се отнася до административните, техническите и социалните въпроси, засягащи кораба.

66 Следва да се отбележи обаче, че въвеждането на механизъм като предвидения в Директива 80/987, по силата на който гарантираща институция на държава членка осигурява изплащането на дължимите вземания за заплати на моряци, които вече са наети на работа на кораб, срещу работодателя им, чиято неплатежоспособност е обявена от юрисдикция на посочената държава членка, не е пречка държавата на знамето на подобен кораб да упражни ефективно своята юрисдикция по отношение на този кораб или на екипажа му по съображения от социално естество във връзка със същия кораб, както предвиждат посочените разпоредби на КООНМП.

67 На трето място, що се отнася до обстоятелството, че в случая гръцката държава не била в състояние да изисква от работодателя да прави вноски в гаранционния фонд по член 3, параграф 1 от Директива 80/987, преди всичко следва да се отбележи, че в акта за преюдициално запитване не се съдържат пояснения във връзка с причината за подобна невъзможност.

68 По-нататък, от член 5, буква б) от Директива 80/987 е видно, че участието на работодателите във финансирането на гарантиращите институции се предвижда само когато последното не е осигурено изцяло от държавните органи, така че с оглед на духа на Директивата възможното наличие на връзка между задължението на работодателя за заплащане на вноски и участието на гаранционния фонд съвсем не е необходимо.

69 Накрая, следва да се отбележи, че в случая, както е видно от акта за преюдициално запитване, предвид обстоятелството, че действителното седалище на Panagia Malta е в Гърция, последното е обявено в несъстоятелност от юрисдикция на тази държава членка в съответствие с нейното законодателство. Както отбелязва обаче генералният адвокат в точка 60 от своето заключение, самото обстоятелство, че евентуално гръцката държава не е предвидила в законодателството си, че подобно дружество е длъжно да заплаща вноски или не е направила необходимото, за да изиска от посоченото дружество да спазва задължението си по посочената директива, не може да доведе до лишаване на съответните работници от въведената с Директива 80/987 закрила.

70 В това отношение следва да се припомни, че член 5, буква в) от посочената директива предвижда изрично, че задължението на гарантиращите институции за плащане съществува независимо от изпълнението на задължението за участие във финансирането.

71 Предвид изложеното по-горе на първия въпрос следва да се отговори, че Директива 80/987 трябва да се тълкува в смисъл, че освен при евентуално прилагане на член 1, параграф 2 от тази директива пребиваващите в държава членка моряци, наети на работа в тази държава от дружество, чието седалище съгласно устройствения му акт е в трета държава, но действителното му седалище е в посочената държава членка, като работници на борда на кораб на същото дружество за туристически пътувания, който плава под флага на тази трета държава, въз основа на трудов договор, в който се посочва като приложимо правото на същата трета държава, трябва, след като това дружество е обявено в несъстоятелност от юрисдикция на съответната държава членка съобразно с нейното право, да могат да се ползват от предвидената в посочената директива закрила, що се отнася до дължимите вземания за възнаграждения, които те имат спрямо същото дружество.

По втория въпрос

72 С втория си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 1, параграф 2 от Директива 80/987 трябва да се тълкува в смисъл, че по отношение на работници, намиращи се в положение като това на ответниците по главното производство, закрила като предвидената в член 29 от Закон 1220/1981 в случай на изоставяне на моряци в чужбина представлява „закрила, равностойна на тази, която произтича от [същата] директива“.

73 В това отношение следва да се припомни, че съгласно член 1, параграф 2 от Директива 80/987 „[д]ържавите членки по изключение могат да изключат от приложното поле на [тази] директива вземанията на някои категории работници или служители поради специалния характер на трудовия договор или на трудовото правоотношение, или поради наличието на други форми на гаранция, осигуряващи на работниците или служителите закрила, равностойна на тази, която произтича от настоящата директива“, като списъкът на съответните категории работници или служители се съдържа в приложение към посочената директива.

74 Що се отнася до Република Гърция част II от този списък, свързана с „работниците и служителите, обхванати от други форми на гаранция“, включва екипажите на морските плавателни съдове.

75 От друга страна, Съдът вече е приел, че както от целта на Директива 80/987 насочена към осигуряване на минимална закрила на работниците, така и от изключителния характер на предвидената в член 1, параграф 2 от нея възможност следва, че може да се счита за „равностойна закрила“ по смисъла на тази разпоредба само закрила, която, при все че се основава на система, чиито условия са различни от предвидените в Директива 80/987, осигурява на работниците основните гаранции, определени в нея (решение Комисия/Гърция, C-53/88, EU:C:1990:380, т. 19).

76 Що се отнася до член 29 от Закон 1220/1981, следва да се отбележи, че както подчертава запитващата юрисдикция във въпроса си, въведената с посочената разпоредба закрила се прилага само в случай на изоставяне на моряците в чужбина, а не, както изисква Директива 80/987, вследствие на настъпване на неплатежоспособността на работодателя.

77 В това отношение обаче следва да се отбележи, че работодател може да се окаже в състояние на неплатежоспособност по смисъла на Директива 80/987, без наетите от него моряци да са изоставени в чужбина при условията, предвидени в посочените национални разпоредби.

78 Следователно при подобно положение, което отговаря точно на положението на работниците в главното производство, същите разпоредби не предвиждат изплащане в полза на работниците на дължимите им вземания за възнаграждения, гаранция, която впрочем представлява, както е видно по-специално от първото съображение на посочената директива, нейната основна цел (вж. в този смисъл решение Комисия/Гърция, C-53/88, EU:C:1990:380, т. 20).

79 При тези обстоятелства разглежданата национална разпоредба не осигурява на работниците, намиращи се в положение като това на ответниците по главното производство, закрила, равностойна на тази, която произтича от Директива 80/987.

80 Ето защо на втория въпрос следва да се отговори, че член 1, параграф 2 от Директива 80/987, трябва да се тълкува в смисъл, че по отношение на работници, намиращи се в положение като това на ответниците по главното производство, закрила като предвидената в член 29 от Закон 1220/1981 в случай на изоставяне на моряци в чужбина не представлява „закрила, равностойна на тази, която произтича от [същата] директива“, по смисъла на посочения член 1, параграф 2.

По съдебните разноски

81 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (четвърти състав) реши:

1) **Директива 80/987/ЕИО на Съвета от 20 октомври 1980 година за сближаване на законодателствата на държавите членки относно закрилата на работниците и служителите в случай на неплатежоспособност на техния работодател трябва да се тълкува в смисъл, че освен при евентуално прилагане на член 1, параграф 2 от тази директива пребиваващите в държава членка моряци, наети на работа в тази държава от дружество, чието седалище съгласно устройствения му акт е в трета държава, но действителното му седалище е в посочената държава членка, като работници на борда на кораб на същото дружество за туристически пътувания, който плава под флага на тази трета държава, въз основа на трудов договор, в който се посочва като приложимо правото на същата трета държава, трябва, след като това дружество е обявено в несъстоятелност от юрисдикция на съответната държава членка съобразно с нейното право, да могат да се ползват от предвидената в посочената директива закрила, що се отнася до дължимите вземания за възнаграждения, които те имат спрямо същото дружество.**

2) **Член 1, параграф 2 от Директива 80/987, трябва да се тълкува в смисъл, че по отношение на работници, намиращи се в положение като това на ответниците по главното производство, закрила като предвидената в член 29 от Закон 1220/1981 за допълване и изменение на законодателството относно управителния орган на пристанище Пирея в случай на изоставяне на моряци в чужбина не представлява „закрила, равностойна на тази, която произтича от [същата] директива“, по смисъла на посочения член 1, параграф 2.**

Подписи